

Σόνια Ζαχαράτου

Νόρα Πυλόρωφ, «Συνένοχοι», Εκδ. Ψυχογιός

Πλήθος ερωτηματικών γεννιούνται από το γλαφυρό και γεμάτο λυρικές αλλά και σκληρές εικόνες ύφος της συγγραφέως. Ένα τρένο, ένα κουπέ, έξη άγνωστοι μεταξύ τους συνταξιδιώτες, καθένας με τα μπαγκάζια του και το προσωπικό φορτίο του, τα όνειρά του, τις αγωνίες του και το παρελθόν του. Το τρένο στις ράγες, το σφύριγμα του σταθμάρχη, το χαρακτηριστικό καμπανάκι της αναχώρησης, το τρένο ξεκινά, τα τοπία έξω, το τοπίο εντός του τρένου, τα τοπία εντός τους. Η Νόρα Πυλόρωφ γοητεύεται από τα ηλιοτρόπια. Και σε αυτά τα χρυσοτόπια –κεντημένο χρυσό κιλίμι, θα τα αποκαλέσει η συγγραφέας- θα στήθει η πιο σκληρή σκηνή του μυθιστορήματός της. Ματωμένοι από τη δύση ουρανοί, η θέρμη του καλοκαιριού δεν αφήνει ανάσα για ανάσα. Μόνον ιδρώτα. Κι εκεί, μια αποτρόπαια ανοίκεια πράξη. Που παραμένει ανεξίτηλα γραμμένη στις συνειδήσεις των συνταξιδιωτών.

Τελικά, η όμορφη Φελίτσια, η έκτη συνταξιδιώτισ είναι το πρόσχημα για τη συγγραφέα για να δει βαθύτερα τις ανθρώπινες συμπεριφορές, να ψάξει έξη διαφορετικές προσωπικότητες, να βυθιστεί στη μεγαλοσύνη τους ή στη μικρότητα, στους φόβους και στην ατιμία τους. Δεν είναι καθόλου εύκολο αυτό το παιχνίδι με το κυνήγι της ψυχής του άλλου. Η Φελίτσια, ο Σαράντης, ο Μώυς, η Έλλη, η Ευπραξία, ο Βαγγέλης, περιβάλλονται από ένα τοπίο αποπνικτικό, εφιαλτικό, καθώς η αμαξοστοιχία παθαίνει βλάβη και σταματά στο πουθενά.

Όταν διαβάζω ένα βιβλίο σημαντικό για μένα η αίσθηση που μου αφήνει, οι σκηνές που εγγράφονται στη μνήμη μου, αυτές που μπορεί να στολίσουν ή να αγριέψουν τα όνειρά μου. Και οι «Συνένοχοι» της Νόρας ήρθαν σαν ενοχή για όσα δεν κάνουμε σε αυτή τη ζωή για την

αυτογνωσία μας, για να βοηθήσουμε, να σώσουμε, να κραυγάσουμε για το άδικο. –Η σιωπή τους, ωστόσο, η σιωπή των «Συνενόχων», γράφει η συγγραφέας, «θα γίνει θύελλα που θα τους συμπαρασύρει, θα σαπίσει το μέσα τους, θα τους φορέσει μάσκες που, όταν θα πασχίσουν να τις βγάλουν, θα ξεκολλήσει και το δέρμα μαζί, θα θολώσει, τα χρόνια που θα ακολουθήσουν, τη δυνατότητα να ξεχωρίζουν ανάμεσα στο Καλό και στο Κακό, θα αλλοιώσει τις διαχωριστικές γραμμές, μεταξύ σε αυτό που συνέβη και σε αυτό που αποφάσισε η μνήμη να κρατήσει».

Δεν είναι τυχαίο το παρελθόν ούτε και η ψυχολογία των επιβατών του βιβλίου της, τους οποίους η συγγραφέας δένει με μαεστρία και με έναν τρόπο μαγικό μεταξύ τους, αναμοχλεύοντας ιστορικά στοιχεία από τα στρατόπεδα των ναζιστών και τη φρίκη τους, από τη Θεσσαλονίκη και τις πολιτικές του τότε και του σήμερα, αλλά και βγάζοντας στο φως και το δύσσομο παρασκήνιο οικογενειών και ανθρώπων.

Ένα στοιχείο που εκτιμά κανείς ιδιαιτέρως στους «Συνενόχους» είναι το κτίσιμο των χαρακτήρων. Περιγραφή αδρή, καθώς καθένας από τους ήρωες μιλά τη γλώσσα του αναλόγως με την κοινωνική του θέση, με τη μόρφωσή του, με το ταμπεραμέντο του, με τις βρωμιές του ή με τις καλοσύνες του, καθώς εξιστορεί ενθουμούμενος κομμάτια της ζωής του, καταθέτει τις πίκρες του και την αισιοδοξία του για το αύριο που σχεδιάζει να συνεχίσει ή να αρχίσει σε μίαν άλλη χώρα, στη Γερμανία. Πόσοι θα το πετύχουν; Και μέσα σε ποια πλαίσια και σε ποιες καταστάσεις; Τι είδους άνθρωποι είναι οι ξένοι που μπαίνουν στη ζωή τους και ποιον ρόλο θα παίξουν και αυτοί; Και πόσο η τύχη, εντέλει, και αυτή παίζει μαζί τους; Υπάρχει άραγε τύχη, κάρμα, ή μόνοι μας αδειάζουμε και ξαναγεμίζουμε τη ζωή μας;

Η Ιστορία, λοιπόν, με I κεφαλαίο είναι ο καμβάς πάω στο οποίο κεντιέται η πορεία των ηρώων της Πυλόρωφ. Ολοι οι δρόμοι τους περνούν ή καταλήγουν στη Γερμανία. Ένα οικογενειακό ημερολόγιο

από το 1933 ως το 1943, χρονικό θανάτου, στιγματίζει την ανθρωπότητα και τη ζωή της Φελίτσια, για την οποία κανείς από τους συνταξιδιώτες δεν γνώριζε κάτι, μόνο η όψη της είχε καρφωθεί στη μνήμη τους, έτσι που την κοίταζαν πριν συντριβεί πάνω στο χρυσό κιλίμι, όμορφη, λαχταριστή, επιθυμητή, ερωτική, όπως και κανείς δεν γνωρίζει για τη συνέχεια της ζωής της. Ζει άραγε; Ή την σκότωσαν εκείνο το καλοκαίρι; Ποια ήταν; Πώς γνώριζε και ελληνικά, έστω και σπασμένα; Τίποτα δεν τεκμηριώνεται, τίποτα δεν υπονοείται ή προμηνύεται από τα τόσα που έχουν να μάθουν οι συνταξιδιώτες της προς το τέλος του βιβλίου, όταν και η αγωνία του αναγνώστη κορυφώνεται.

Με τόσα ερωτηματικά που έχω βάλει, καταλαβαίνετε πώς με κράτησε και πόσο με έβαλε σε σκέψη το βιβλίο της Νόρας Πυλώραφ. Εισβάλλοντας κι εγώ στην ψυχή των ηρώων της, χάρη και στα εξαιρετικά ελληνικά της, αναρωτήθηκα τι θα έκανα αν τύχαινε να ήμουν επιβάτης σε αυτό το κουπέ της αμαξοστοιχίας, και κατά πόσο η αδιαφορία των πολλών γύρω μου θα μπορούσε να επηρεάσει και τη δική μου στάση, και να μείνω σιωπηλή εκεί που θα έπρεπε να πάρω θέση και να ορθώσω το ανάστημά μου. Ο Φρόντ παρουσιάζοντας συνοπτικά τα προγενέστερα πορίσματα του [Γάλλου](#) διανοητή [Γκυστάβ Λε Μπον](#), σύμφωνα με τον οποίον για περιορισμένο χρονικό διάστημα μία ομάδα ανθρώπων χωρίς ιδιαίτερους δεσμούς πέρα από κάποιο κοινό στοιχείο, μπορεί να οργανωθεί σε *μάζα* και να δράσει από κοινού, λέει ότι, στη *μάζα*, τα άτομα τα οποία τη συνθέτουν χάνουν μέρος από τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά τους, την ορθολογικότητά τους, τις αναστολές τους και τη διακριτή τους βούληση. Η *μάζα* συμπεριφέρεται παρορμητικά, συναισθηματικά, άλογα, είναι δεκτική σε υποβολή, ευμετάβλητη και ευκυβέρνητη, παρουσιάζει ιδιότητες ενός [νευρωτικού](#), ενώ τα χαρακτηριστικά αυτά σε επίπεδο ατόμου μεγεθύνονται από τη *μεταδοτικότητα* μεταξύ των μελών της.

Οι πέντε συνεπιβάτες της, στην τελευταία πράξη του βιβλίου δεν είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν τις ενοχές τους για να έρθει η εξιλέωση, επομένως, κι ένα είδος αυτογνωσίας και προσωπικής απελευθέρωσης.